

20 בספטמבר, 2016

המלצות גידול מלוני חורף ואביב במבנים בערבה וכיכר סדום 2016/17

יורם צביאלי - מו"פ ערבה תיכונה וצפונית תמר
עדי סויסה, שמשון עומר - שה"מ, משרד החקלאות ופיתוח הכפר
תודתנו נתונה לאיתי גל ועומר קניון על עצותיהם הטובות בהכנת הדפון.

מבוא

לפניכם מידע והמלצות לגידול מלון במבנים בעונות החורף והאביב. גידול המלון אפשרי בערבה ובכיכר סדום כמעט בכל עונות השנה (פרט לתקופת הסניטציה בקיץ - ראו דפוני מועדי סניטציה בערבה, גידול מלון סתיו). בהיותו צמח אוהב חום, יש להבטיח למלון תנאי גידול מוגנים מתאימים, שיאפשרו התפתחות וחנטה תקינים גם בתקופות בהן הטמפרטורות נמוכות, באמצעות גידול במנהרות תחת פלסטיק.

מבחינים במספר נישות גיאוגרפיות ואקלימיות בגידול בערבה: מלון חורפי, מלון אביבי מוקדם ומלון אביבי מאוחר. גידול מלון במושבים הדרומיים (צופר ופארן) יהיה איטי יחסית למושבים עין יהב וצפונה, בשל טמפרטורות הלילה הנמוכות יחסית בעונות אלו.

מלון חורף, שנשתל (או נזרע) בערבה התיכונה מאמצע ספטמבר עד אמצע אוקטובר, יתפתח במהירות ויחנט בתנאי טמפרטורה גבוהים יחסית. הגידול בדרך כלל בהדליה (תלוי בזן). למחזור גידול זה יש בדרך כלל גל פרי אחד (כ-5 טונות לדונם). הבשלתו תהיה בתנאי טמפרטורה נמוכים יחסית, והוא מיועד לקטיף מסוף נובמבר סוף ינואר, תקופה אטרקטיבית לשיווק, בה חסר מלון בשוק המקומי. בשל חוסר היציבות בתנאי האקלים בחודשים נובמבר - דצמבר, נמצא גידול זה בסיכון גבוה יחסית. הגידול החורפי עלול להיעצר עקב ירידה מוקדמת של הטמפרטורות לקראת החורף. הפרי יכול להגיע להבשלה פנימית מבחינת שיעור סוכר מספק, אך ללא שינוי צבע הקליפה (מירוק לצהוב) של הפרי הבשל. דחיית הקטיף, בהמתנה לשינוי צבע הקליפה, תגרום לרוב לתסיסת הסוכר, להופעת טעם לוואי אלכוהולי ולפסילת הפרי לשיווק.

מלון אביב מוקדם נשתל במהלך חודש נובמבר - תחילת דצמבר, לגידול בהדליה. בשל הטמפרטורות הנמוכות יחסית בתחילת החנטה, הזן היחיד המתאים לעונה זו הינו "רענן". מגדל מנוסה יכול להגיע ליבול של כ-10 טונות ב-3 גלי חנטה, לקטיף החל מחודש מרץ ועד אמצע מאי - תחילת יוני.

מלון אביב מאוחר נשתל בסוף ינואר - תחילת פברואר, בדרך כלל בגידול שרוע. היבול (גל חנטה אחד) ייקטף באפריל - מאי.

משקים המתמחים בגידול מלון נוהגים לשלב מחזור מלון סתיו עם מחזור מלון אביב מוקדם/מאוחר או מחזור מלון חורף עם מחזור מלון אביב מאוחר.

הכנת השטח

העיבודים והפעולות להכנת השטח ייעשו בהתאם למחזורי הגידול הנהוגים במשק המגדל. מומלץ להכין את השטח ולבצע חיטוי סולרי בחודשי הקיץ, לקראת עונת הסתיו.

הגידול ייעשה בשורה בודדת לערוגה, במרחק מינימלי של 1.4 מ' בין שתי ערוגות. בשטח חדש או בשטחים עם פוריות קרקע נמוכה מומלץ לפזר קומפוסט בתלם במרכז הערוגה ולכסותו בשכבת אדמה בעובי 3-5 ס"מ. לחילופין, ניתן לתחח רדוד. הוספת קומפוסט תיעשה בהתאם לכמות החומר האורגני המצוי בקרקע (רצוי להיעזר בבדיקות קרקע במעבדה ולהיוועץ במדריכים).

יש לחפות את הקרקע בפוליאיתילן שקוף. בשתילת חורף מוקדמת רצוי להלבין את החיפוי, להורדת טמפרטורת הקרקע בתחילת הגידול, או לפרוס רשת צל למשך חודש מהשתילה.

מבנים וכיסויים

מומלץ לגדל **במנהרה עבירה** 1-3/4 צול במפתח 6-6.5 מ' או 2 צול במפתח 8 מ'. למבנה נמוך (במפתח הקטן) יש עדיפות בימי החורף, בשל העלייה המהירה בטמפרטורה יחסית למבנה גדול. מבנה, המיועד לגידול בהדליה, צריך להיות מחוזק ומצויד בהתאם. **לכיסוי המנהרה העבירה** תשמש יריעת פוליאאתילן IR מפזר אור בעובי 0.1 מ"מ. בגידול החורפי יש להתקין בחזיתות המבנה רשתות 50 מש למניעת כניסת מזיקים (בעיקר כנימות עש טבק). בגידול האביבי יש להתקין וילונות פלסטיק. במבני 2 צול מומלץ להתקין אוורור צד. במקרה זה יש לסגור את פתחי הצד ברשת 50 מש ולהתקין וילונות פלסטיק מעל רשת המש, שיהיו סגורים בתקופה הקרה. מבני ה-1 צול מאווררים בדרך כלל באמצעות פתיחת חורים (ראו פירוט בהמשך).

גידול מלון **בבתי רשת 50 מש** - במושבי כיכר סדום (עין תמר ונאות הכיכר) נצבר בשנים האחרונות ניסיון מוצלח בגידול בשיטה זו. יתרונה באוורור משופר בעונה החמה. חסרונה בהאטת הגידול בחורפים קרים. מומלץ לחקלאים בכיכר לנסותה בהיקף מצומצם.

בעונת האביב המאוחר ניתן לגדל גם **במנהרות נמוכות** - קשתות מברזל מגולוון (אורך 1.6-1.8 מ', עובי 3.5-4 מ"מ), המרחק בין הקשתות 1.2-1.5 מ'. **כיסוי מנהרות נמוכות** - יריעות פוליאאתילן ברוחב 1.6-1.8 מ', עובי 0.03 מ"מ. ליריעות IR יתרון רק בזריעות מוקדמות.

גידול מלון בהדליה

ניתן לקבל יבול גבוה עם אחוזי יצוא גבוהים יותר בשיטת הגידול בהדליה, בהשוואה לגידול שרוע, ובנוסף גודל הפרי הממוצע גבוה יותר. יחד עם זאת, יש להביא בחשבון כי תחילת הקטיפה תידחה בשבועיים לעומת הגידול השרוע מאותו מועד. הסרת הענפים הצדדיים דוחה מעט את חנטת הפרי הראשון. הגידול בהדליה מחייב תוספת של כ-25 ימי עבודה לדונם בטיפולים בצמח. ההדליה תיעשה על רשת המאפשרת אחיזה טובה לצמח. לבניית צמח חזק, יש להסיר את הענפים הצדדיים מהגבעול הראשי עד לגובה כ-60 ס"מ. במידה שהצמח נראה חלש, מוטב להסיר ענף צדדי נוסף. רצוי לקטוף את הענפים הצדדיים היוצאים מהגבעול הראשי בהמשך מעלה הצמח, לאחר פרח נקבי ושני עלים. במידה שנאלצים להגיע לביצוע הפעולה באיחור, ניתן להשאיר את הענפים הצדדיים נושאי פרחים נקביים חיוניים ולקטום לאחר 2 פרקים (או אחרי חנט אחד). ענפים צדדיים שהתארכו מאוד ושאינם נושאים חנטים, יש להסיר בבסיסם. ישנה חשיבות רבה לביצוע פעולות ההדליה במועד. פיגור בפעולות אלו יפגע ביכולת הצמח לממש את מירב היבול.

חשוב !! לפני כל כניסה לטיפול בצמחים, יש לוודא שאין בשטח צמחים נגועים בוורוס CGMMV. לאחר זיהוי צמחים נגועים עד לפני פעולת ההדליה, יש לעקורם, להכניסם לשק סגור ולהרחיקם מהשטח. במידה שהתגלו צמחים נגועים לאחר שהשטח הודלה, עדיף לחתוך את הצמח הנגוע בבסיסו ולסמנו, כדי לא לגעת בצמחים השכנים. בעת ביצוע פעולות הקיטום, יש להקפיד על חיטוי הסכין בין צמח לצמח באמצעות טבילה בטהרן.

אוורור המבנה

לאוורור חשיבות רבה לחידוש מלאי הפחמן הדו-חמצני (CO₂) במבנה ולמניעת עודפי חום ולחות, אשר עלולים לגרום למחלות ולפגיעה בפעילות הדבורים וביעילות ההאבקה. השלב הרגיש ביותר לעודפי חום הוא שלב הפריחה והחנטה. טמפרטורות מעל 32 מ"צ ולחות גבוהה יגרמו לצימוח וגטטיבי נמרץ, להפרעה בפעילות הדבורים ולנשירת חנטים, ובהמשך גם לרישות לקוי ולפגיעה באיכות הפרי.

מומלץ לפתוח בתחילת הגידול מספר פתחי אוורור (בקוטר 40 ס"מ) לאורך המבנה. הפתיחה תיעשה בשני שלישים של גובה החממיות ותבטיח תנועת אוויר מינימלית לאורך המבנה. פתיחת פתחי אוורור נוספים תבוצע בהדרגה במהלך העונה. פעולה זו הינה בלתי הפיכה ועלולה לחשוף את הצמחים לכניסת מזיקים. מומלץ להתקין מראש רצועות רשת 50 מש או אגריל באזור בו מתוכננים חורי האוורור, כך שעם חיתוך החורים יהוו הרשתות שם מחסום פיזי לחרקים. אוורור מנהרות נמוכות ייעשה באמצעות חיתוך חורים בפלסטיק. יש להוסיף חורים עם התקדמות הגידול, עד להסרת הפלסטיק לחלוטין.

האבקה וכוורות

עם תחילת פריחה זכרית, יש להכניס לשטח כוורות דבורי דבש. במבנים רציפים - כוורת אחת לכל 2 דונמים מבנה. במנהרות עבירות או במבנים קטנים מ-2 דונמים - כוורת אחת למבנה. יש להבטיח פתחים לכניסת הדבורים למבנה. במנהרות נמוכות - כוורת לכל 3 דונמים.

זנים ומועדי שתילה

להלן מועדי שתילה מומלצים ומידע על הזנים לפי עונות הגידול:

מלוני חורף

ראו פירוט על סיכויי הגידול בתקופה זו בפרק המבוא. מועד זה מתאים לערבה התיכונה בלבד.

מועד שתילה	קטיף	זנים (טיפוס, חברת זרעים)	עומד - צמח\מטר רץ (צמחים\דונם)	אגרוטכניקה	הערות
15.9-15-10	נובמבר-ינואר	רענן (גליה, הזרע)	3-2 (2,100-1,300)	הדליה	
		מגינטה, רוסיני (שרנטה, באייר)	3-2 (1,300-2,100)	הדליה	זן נישה
		גינה (גליה, הזרע)	2 (1,400-1,300)	שרוע	

מלון אביב מוקדם

מתאים לערבה תיכונה ולכיכר סדום.

מועד שתילה	תחילת קטיף	זנים (טיפוס, חברת זרעים)	עומד - צמח\מטר רץ (צמחים\דונם)	אגרוטכניקה	הערות
15.12-5.11	תחילת מרץ	רענן (גליה, הזרע)	3-2 (2,100-1,300)	הדליה	רצוי לדלל פירות ל-3 בגל הראשון
1-15.12	מרץ	קירן (גליה, באייר)	3-2 (2,100-1,300)	הדליה	זן חדש, לגידול בהיקף מצומצם

מלון אביב מאוחר

מתאים לערבה תיכונה וכיכר סדום.

מועד שתילה	תחילת קטיף משוערת	זנים (טיפוס, חברת זרעים)	עומד - צמח\מטר רץ (צמחים\דונם)	אגרוטכניקה	הערות
15.2-1.1	אמצע אפריל	רענן (גליה, הזרע)	3-2 (2,100-1,300)	הדליה	
		קירן (גליה, באייר)	3-2 (2,100-1,300)	הדליה, שרוע	זן חדש, לגידול בהיקף מצומצם
		סוזן (גליה, כצ"ט)	3-2 (2,100-1,300)	שרוע	
		דונה (גליה, כצ"ט)	3-2 (2,100-1,300)	שרוע	
		גינה (גליה, הזרע)	3-2 (2,100-1,300)	שרוע	
15.2-10.1	תחילת מאי	הדסון (אננס, באייר)	שתיל רגיל 3-2 (2,100-1,300)	שרוע	
			שתיל מורכב 1.25-1 (900-700)	שרוע	
		305 (אננס, אוריגין)	3-2 (2,100-1,300)	שרוע	
		15 (פרלינה, תרסיס)	3-2 (2,100-1,300)	שרוע	זן נישה

למידע בדבר זנים נוספים ניתן לפנות לחברות הזרעים. דפונים בנושאי השקיה ודישון, והגנת הצומח יפורסמו בנפרד.

בהצלחה!!!

כל האמור לעיל הינו בגדר עצה מקצועית בלבד ועל מקבל העצה לנהוג מנהג זהירות.

לברורים: יורם צביאלי 052-3665994 yzvieli@arava.co.il עדי סויסה 050-2156690 adisusa@arava.co.il